

Näkökulmia pyhyyteen

Jouni Vilkkä

USKO1274 Arvot ja etiikka, 5 op, Itsenäinen suoritus

Vastuuopettaja: Matti Kamppinen

Uskontotiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Kevät 2022

Sisällysluettelo

Johdanto	1
Siirtymäriitit, elämän taitekohdat	2
Pyhät päivät ja kristilliset tavat	3
Kaupat ja pyhäpäivät	6
Kristilliset arvot ja opetukset	7
Pandemian vaikutus	8
Kristinuskon tulevaisuus	9
Pohdintaa	10
Kirjallisuus	11

Johdanto

Pyhyys on erikoinen asia, sillä ei ole läheskään selvää, mitä tuolla sanalla edes tarkoitetaan. Kun ihmisiä pyydetään lomakkeella kertomaan, mitä he pitävät pyhänä, useimmat valitsevat ainakin yhden tarjotuista vaihtoehtoista. Itse kuulun niihin, jotka eivät osaisi valita vaihtoehtoista muuta kuin vaihtoehdon “ei mikään”. Tämä johtuu siitä, että en ole koskaan tarvinnut pyhän käsitettä, enkä tiedä mitä sillä oikeastaan tarkoitetaan.¹ Ihmisillä näyttää nimittäin olevan hyvin erilaisia käsityksiä pyhästä (esim. Pessi ym. 2018, 8–9). Pyhän käsite näyttää kuitenkin aina liittyvän arvoihin. Ihmisillä on erilaisia arvoja ja pyhä voi toimia vaikkapa nimityksenä tärkeimmille arvoille. Pyhä olisi siis arvojen arvo tai ydinarvo kuten Pessi ym. (2018, 37) asian ilmaisevat. Näin määriteltynä voisin minäkin nimittää jotain pyhäksi. Yhdistän kuitenkin pyhän käsitteen uskontoon. Pidän uskonnollisuutta hyvin mielenkiintoisena ilmiönä, jota ulkopuolelta kiinnostuneena pyrin tutkimaan. Niinpä tämän kurssin tarjoama tilaisuus haastatella uskonnon ammattilaista arvoista oli tervetullut, ja otin sen innolla vastaan. Haastattelin erästä tuttua, maalla asuvaa pappia. Hän on toista vuotta eläkkeellä, mutta edelleen silloin tällöin hoitaa papin tehtäviä. Käytän hänestä tässä tekstissä peitenimeä Pappi. Haastattelun tallenteen ja muistiinpanot tuhoan tämän esseen kirjoitettuani, kuten haastateltavalle lupasin.

Esseeni perustuu haastattelun lisäksi julkaisuun *Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019* (Salomäki ym. 2020) ja tutkimukseen *Pyhyiden ytimessä. Tutkimus suomalaisten arvoista ja pyhyiden kokemisesta* (Pessi ym. 2018). Näiden lähteiden avulla selvittelen kristillisiä arvoja ja käsityksiä pyhyydestä, pyhistä ajoista ja hieman tilankin yhteydestä pyhyyteen, sekä yleisesti evankelis-luterilaisen kirkon asemasta ja tulevaisuudesta Suomessa. Esseen rakenne noudattelee pääluvuiltaan haastattelun temaattista rakennetta.

¹ Pessi ym. (2018, 11, 47) väittävät ristiriitaisesti, että jokaiselle jokin on pyhä, vaikka kuitenkin toteavat jo heti alkuun, että 1% vastaajista valitsi vaihtoehdon “Mikään ei ole pyhää” ja 2% “En osaa sanoa”. Jälkimmäinenkin tarkoittaa, ettei henkilö tosiasiallisesti, aktiivisesti pidä mitään pyhänä, joten jopa 3% vastaajista ei maininnut mitään pyhäksi. Näin siitä huolimatta, että pyhä oli kyselyssä jätetty määrittelemättä, samalla kun tarjottiin ehkä hieman johdattelevasti erilaisia vaihtoehtoja. Näin saatiin “tulos”, että muka jokaiselle jokin on pyhää, vaikka edes saatu data ei tue väitettä. Tutkimuksessa jopa lainattiin vastaajaa, joka oli selittänyt, ettei hänelle mikään ole pyhää ja itsekin olen taipuvainen ajattelemaan samansuuntaisesti. Vaikka esimerkiksi arvostan tiedettä erittäin suuresti, sen sanominen pyhäksi tuntuu nurinkuriselta, koska tieteessä oikeastaan mikään ei saa olla pyhää siinä mielessä, että sitä ei voisi kyseenalaistaa ja perustellusti hylätä.

Siirtymäriitit, elämän taitekohdat

Olin saanut haastattelua varten valmiin haastattelurunon, jonka mukaisesti haastattelu kätevästi eteni. Runon avulla haastattelu jäsenyi erilaisiin osioihin, joista ensimmäinen koski kastetta, rippikoulua ja muita “elämän taitekohtia”. Näistä voisi myös käyttää nimitystä siirtymäriitti. Kirkolliset toimitukset, jotka näihin siirtymiin liittyvät, ovat pitkään olleet suomalaisille keskeinen syy evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuulumiselle, mutta osallistuminen niihinkin on parin kymmenen vuoden ajan selvästi laskenut (Salomäki 2020, 103–104). Koska haastattelemani henkilö oli sekä itse kokenut näitä siirtymiä, että työnsä puolesta ollut paljonkin niissä mukana, keskustelimme niistä molemmista näkökulmista.

Muutos uskonnon merkityksessä Papin elämässä tapahtui armeijan jälkeen, kun hän elämänsä vaikeassa kohdassa koki uskonnollisen herätyksen. Hän oli sitä ennenkin ollut kirkon jäsen ja käynyt rippikoulun, koska se “kuului asiaan”, mutta herätyksensä jälkeen tällaiset taitekohdat saivat syvyyttä ja etenkin niiden uskonnollinen merkitys oli kasvanut. Nyt hän näki ne paitsi positiivisina, hyvinä perinteinä, myös “portaina”, joita pitkin pääsee elämässä eteenpäin. Viimeisenä on hautajaiset, joka on uskoville “portti perille”. Kaikki mainitut “portaat”, kuten avioliittoon vihkiminen, eivät hänen mukaansa ole välttämättömiä kaikille, mutta yleisesti ottaen Pappi ajatteli siirtymien auttavan ymmärryksen lisääntymisessä, kun voi omaksua asioita vähän kerrallaan. Hän painotti, että oppimista tapahtuu koko elämän. Muiden etenemistä näillä “portailla” on hänen mielestään mukava seurata, mutta hän puhui selvästi enemmän omakohtaisesta kokemuksesta ja merkityksestä. Vaikutti siltä, että siirtymäriitit ovat siis arvokkaita (ehkä jopa pyhiä?) hänen mielestään nimenomaan niiden kokijalle, vähemmän niitä seuraavalle yhteisölle tai papille. Tämä tosin asettaa lapsikasteen erikoiseen asemaan: Pappi mainitsi itsekkin, ettei omasta kasteestaan tietenkään mitään muista.

Valtavirta suomalaisista ei ilmeisesti jaa Papin näkemystä elämän taitekohtien uskonnollisesta merkityksestä. Päätelen tämän siitä, että alle puolet haluaa itselleen kristilliset hautajaiset (Salomäki 2020, 119–120). Etenkin nuoremmat polvet halunnevat persoonallisemmat hautajaiset itselleen ja läheisilleen. He eivät siis näe kirkollista hautausta itsestään selvänä asiana, kuten vanhimmat sukupolvet, eivätkä etenään pyhänä porttina “perille”, jota kohti koko elämä kuljetaan. Ylipäänsä eri siirtymäriitit

näyttäytyvät nyt erillisinä ja henkilökohtaisempina valintoina. Lapsen kastamistakin voidaan välttää sillä perusteella, että halutaan antaa hänen valita mahdollinen uskontonsa sitten, kun on siihen kypsä (Salomäki 2020, 109).

Pyhät päivät ja kristilliset tavat

Toisena aihepiirinä haastattelussa oli arjen ja pyhien päivien erottelu. Salomäki kertoo, että suomalaisten osallistuminen uskonnollisiin tilaisuuksiin on tyypillisesti harvinaista: 70% osallistuu harvemmin kuin kerran vuodessa ja vain 6% (evankelis-luterilaisen kirkon jäsenistäkin vain 8%) osallistuu kerran kuussa tai useammin (Salomäki 2020, 98–100). Eläkkeelle jääneenäkin Pappi oletukseni mukaisesti eroaa selvästi tästä valtavirrasta hyvin ahkeralla osallistumisellaan, kuten haastattelussa kävi ilmi.

Kirkkovuoteen kuuluu keskeisenä etenkin pääsiäinen, joka on Papin mukaan kristityille tärkein, jouluaikin tärkeämpi juhla. Silloin Jumalan armo on puhtaimmillaan. Kristuksen ylösnousemus ja siitä seuraava syntien sovitus tekevät siitä niin erityisen. Salomäki kertoo, että suomalaisten kirkossakäynti vähenee ja selvästi suosituin ajankohta sille on jouluaatto. Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana senkin suosio on romahtanut noin 500 000 käynnistä noin 200 000 käyntiin. Pääsiäisen aikana kiirastorstai on suosituin kirkossakäyntipäivä. Tämän juhlan kohdalla kävijämäärässä ei ole tapahtunut juurikaan muutosta, mutta silti vain alle 130 000 henkilöä käy kirkossa edes silloin. (Salomäki 2020, 121–122.) Valtaosa suomalaisista ei siis tunnu jakavan Papin näkemystä pääsiäisen tärkeydestä tai ainakaan pidä tärkeänä käydä kirkossa edes silloin. Pääsiäisen ajankohta vaihtelee. Papin mukaan se alkaa laskiaisesta ja kestää monta viikkoa, aina helluntaihin asti. Silloin alkaa uusi kirkkovuoden aikajakso.

Pappi kertoi pääsiäisen alkavan paastosta, jolloin hän välttää liharuokien syömistä. Tosin kalaa hän ei laske lihaksi. Paaston ajan tarkoituksena on Papin mukaan ajatella omaa parannuksen paikkaa Luojan edessä, siis kuinka voisi omaa toimintaansa parantaa, jotta toimisi enemmän Jumalan tahdon mukaisesti. Papin omaan pääsiäiseenviettoon kuuluvat perinteiset ruuat, etenkin mämmi. Kolmannes

suomalaisista syö useimmiten pääsiäisenä erityisiä pääsiäisruokia ja 45% toisinaan, eli useimmille suomalaisille pääsiäisruuat ovat elävää tai vähintään tuttua perinnettä (Salomäki 2020, 126). Tapakulttuuriin kristinusko onkin vaikuttanut jo kauan, mutta on vaikeampi sanoa, onko sillä useimmille enää uskonnollista merkitystä vai noudatetaanko vanhoja tapoja vain tottumuksesta tai jostain muusta syystä. Nykyään perinteisiä juhlaruokia syödään joskus myös arkipäivinä. Esimerkiksi suklaamunia myydään nykyään myös arkiherkkuina, vaikka toki niitä myydään paljon enemmän pääsiäisen aikaan. Mämmi taas on jo katoliselta ajalta periytyvä paastonajan ruoka ja torstainen hernekeittokin periytyy katoliselta ajalta (Suomi syö ja juo 2020), mutta tuskin näitä nykyään juurikaan yhdistetään uskontoon tai ainakaan syödään uskonnonharjoittamisena. Edes Pappi ei maininnut, että perinneruokien syömiseen sinänsä liittyy mitään uskonnollista, mutta paastoaminen on hänelle selvästi uskonnonharjoitusta. Se varmaankin virittää mielen pyhään aikaan sopivaan tilaan.

Pappi mainitsi pääsiäistavoikseen myös perinteiset kukat. Papin lasten ollessa pienempiä he olivat tehneet pajunoksista vitsoja ja virponeet niillä, mutta lasten aikuistuttua tämä perinne oli jäänyt pois. Pitkänäperjantaina ja lankalauantaina oleellista Papin mukaan oli, että ei kyläillä, vaan “olla hissukseen, totisen kärsimyksen ääressä”. Lisäksi pääsiäisenä seurakunta järjestää hänelle tärkeitä tilaisuuksia, kuten jumalanpalveluksia ja pääsiäistä edeltäviä ahtisaarnoja. Vaikka tavallisenkin viikon sunnuntai on tärkeä, pääsiäisen sunnuntait ovat erityisen tärkeitä. Ilmeisesti nämä ajankohdat ovat siis vuoden pyhimpiä hetkiä.

Tavallisen viikon sunnuntaisin Papilla oli tapana käydä perheineen kirkossa, tai ainakin seurata jumalanpalvelusta television tai radion ja nykyään internetinkin välityksellä. Lisäksi hän lukee aina etukäteen tulevan sunnuntain tekstin eli Raamatun kohdan ja miettii sitä. Sunnuntaina hän sitten puhuu siitä kotona. Sunnuntaisin Papille on tärkeää pyhittää lepopäivä ja rukoilla ainakin aamulla.

Salomäen mukaan suomalaiset eivät yleensä käy sunnuntaisin kirkossa. Vain 4% käy useimmiten ja 24 toisinaan. Jumalanpalveluksia ilmoittaa seuraavansa suurin piirtein yhtä moni. Loput eivät harrasta kumpaakaan koskaan tavallisina sunnuntaina. Sen sijaan kaupassa käy 21% useimmiten ja 66% toisinaan. Kyläilyllä vastaavat prosentit ovat 11 ja 77. Jopa palkkatyössäkäynti on kirkossa käyntiä paljon suositumpaa, tosin ehkä näitä

ei ole kohtuullista verrata toisiinsa, sillä työnteko sunnuntaisin ei ole välttämättä oma valinta. Lepääminen toki on erittäin suosittua (69% ja 29%), mutta tähän tuskin tarvitaan uskonnollista perustetta. (Salomäki 2020, 128–129.) Näin siitä huolimatta, että pyhäksi levon ilmoitti Pessin ym. kyselyssä 56% vastaajista. Tutkimuksessahan ei oltu määritelty pyhän käsitettä uskonnolliseksi ja myös uskonnottomat ilmoittivat joitain asioita pyhiksi (Pessi 2018, 14, 25–27). Niinpä sunnuntaista lepoa ei ole oikein perusteltua sanoa nimenomaan kristillisessä mielessä pyhäksi.

Pappi sanoi rukoilevansa yleensä myös arkipäivinä ainakin aamuisin ja usein iltaisinkin. Lisäksi hän kertoi lukevansa aamuisin hartauskirjaa ja joskus päivällä Raamattua (oletettavasti seuraavan Sunnuntain tekstiä). Nämä tekstit vaikuttavat hänen luoviin harrastuksiinsa, etenkin runojen kirjoittamiseen. Pappi kertoi myös olevansa vanhempiensa tavoin “sillä tavalla herkkä” ihminen, että “aavistaa” asioita. Ymmärsin hänen uskovan siis jonkinlaiseen kykyyn ennustaa asioita. Aavistaessaan jotain ikävää tapahtuvan jollekin tutulle ihmiselle, hän rukoilee tämän puolesta. Arkisempia rukouksia Papin elämässä ovat ruokarukous ja kiitos ruuasta.

Hytösen ym. mukaan rukoilu on suomalaisten yleisin yksityisen uskonnonharjoittamisen tapa: 21% rukoilee päivittäin ja yhteensä 42% vähintään muutaman kerran kuussa. (Hytönen ym. 2020, 151–152.) Tutkimuksesta ei selviä rukoilijoiden uskonnollinen identiteetti. Ei ole myöskään selvää, liittyykö rukoiluun pyhyiden elementti, enkä huomannut kysyä Papin näkemystä asiasta. Myöhemmin tosin nousi esiin käsitys itsensä pyhittämisestä oikeilla ajatuksilla, joten ehkä Pappi hyvinkin yhdistää rukoilun pyhyteen. Muista ihmisistä näin ei voi päätellä, eikä vahvoin perustein edes hänestä.

Uskoaan Pappi kertoi harjoittavansa myös rahoittamalla lähetystyötä ja humanitääristä apua oman taloudellisen tilanteensa rajoissa. Tätä hän perusteli sillä, että “mehän elämme lähimmäisiämme varten”. Yleisesti ottaen on vaikea sanoa, johtuuko ihmisten auttamishalu heidän uskonnollisista käsityksistään vai muista seikoista, kuten Hytönen ym. mainitsevat. Luterilaisen käsityksen mukaan kuitenkin kristinusko velvoittaa auttamaan. Suomalaisten suosituin tapa auttaa on rahan tai materiaalisen avun lahjoittaminen. Kolmasosalle peruste auttamiselle oli merkityksellisyyden kokeminen.

(Hytönen ym. 2020, 165, 171, 173.) Voisi kuvitella tämän eksistentiaalisien seikan mahdollisesti liittyvän pyhyden käsitteeseen, mutta tämä jää spekulatioksi.

Kaupat ja pyhäpäivät

Seuraavaksi käsitteimme haastattelussa kauppojen aukioloaikojen ja kristillisten pyhien, lähinnä sunnuntain, mahdollista ristiriitaa. Pappi piti hieman surullisena asiana, että kauppa on vyörynyt sunnuntain pyhittämisen yli, jopa suurimpien juhlapyhien. Hänen mielestään ihmiset vieraantuvat kristinuskon perusasioista, kymmenestä käskystäkin. Hän ajatteli myös, että olisi hyvä kauppiaallekin, jos saisi välillä levätä. Oleellisempaa oli kuitenkin, että pyhäpäivä kuuluisi pyhittää ja silloin tulisi elää vaatimattomasti. Hän kuitenkin usko, että oma asenne riittää pyhittämiseen luojansa edessä. Esimerkiksi ostoskeskuksessa voi periaatteessa liikkua pyhänäkin. Toista ei voi ”pyhittää”, kuten hän sanoi, eli kauppojen oleminen kiinni pyhänä ei sinänsä vielä pyhittäisi ketään. Hän selvensi, ettei menisi kauppaan pyhänä, koska se olisi kaksinaamaista. Silloin hän ei olisi hyvä kristitty. Tämä ei kuitenkaan ole absoluuttinen määräys, vaan ruokaa todella tarvitsevalle sitä voi ostaa pyhänäkin. Lähimmäisen auttaminen menee muiden käskyjen edelle.

Pyhäpäivänä Pappi siis mieluiten viettäisi aikaa pyhässä tilassa eli kirkossa, mutta tilaa tärkeämpää on oma asennoituminen ja mitä ajattelee. Kuitenkin kaupat hän mieltää ilmeisesti jossain määrin pyhän vastakohdaksi, eikä siten halua muuten kuin pakkotilanteessa mennä sunnuntaina kauppaan. Parempi myös ilmeisesti olisi, jos muutkaan eivät menisi sunnuntaisin kauppoihin, mutta toisten päätöksiä Pappi ei kuitenkaan voi heidän puolestaan tehdä. Voi tietysti miettiä, miten hän toimisi, jos hänellä olisi valta tehdä sellainen ratkaisu muiden puolesta. Tätä en kysynyt häneltä.

Papin nihkeä suhtautuminen kauppojen aukioloon sunnuntaisin vaikuttaa konservatiiviselta asenteelta. Kuten edellä tuli ilmi, monet suomalaiset käyvät kaupoissa sunnuntaisin. Pessi ym. (2018, 28) havaitsivat tutkimuksessaan suomalaisten jakautuvan arvokonservatiiveihin ja -liberaaleihin. Konservatiivit vähemmän yllättävästi arvostavat

traditioita, rituaaleja, kirkkoa ja uskonnollisuutta liberaaleja enemmän. Näitä ei kuitenkaan yleensä pidetä pyhinä asioina. Voi myös olla, että vaikka suomalaiset arvokonservatiivit arvostavatkin lepoa ja uskontonsa viikottaista pyhäpäivää, he arvostavat vielä enemmän vapauttaan käydä ostoksilla myös sunnuntaisin.

Kristilliset arvot ja opetukset

Ketola selvittää artikkelissaan suomalaisten uskonnollisia identiteettejä ja muun muassa kristinuskon opetuksiin uskomista (Ketola 2020.) Mielenkiintoisesti hän kuitenkin käsittelee ainoastaan metafyyysisiä uskomuksia, kuten Jumalan olemassaoloa, maailman luomista ja niin edelleen. Kun haastattelun seuraavassa osiossa käsitelimme kristinuskon arvoja ja tärkeimpiä opetuksia, metafyyysiset opit eivät tulleet ollenkaan esiin. Niiden sijaan Pappi piti rakkauden kaksoiskäskyä selvästi kaikkein tärkeimpänä kristinuskon opetuksena. Hän piti tärkeänä myös kymmenen käskyn kertaamista ja sisäistämistä niin, että ne näkyisivät omissa teoissa. Keskiöön ja ainoaksi keskustelumme aiheeksi nousi siis moraali metafysiikan sijaan. Hän kertoi, että “välillä täytyy kilvoitella, ettei tekisi toisille tai edes itselleen haittaa”. Hän vertasikin Kymmentä käskyä liikennesääntöihin, jotka estävät kolareita. Samoin käskyt helpottavat yhdessä elämistä. Hän selitti, että “kaikki ovat Jumalan edessä yhtä arvokkaita. Jos kaikki sen ymmärtäisivät, olisi paljon sopuisampi elo.” Tärkeää on myös anteeksi pyytäminen ja antaminen, sillä ne “siloittavat tietä Jumalankin edessä”. Pessin ym. (2018, 13) tutkimuksessa suurin osa piti rakkautta ja läheisiä (68%) ja yli puolet myös ihmisarvoa (53%) pyhinä. Papin käsitykset tuntuvat olevan linjassa näiden yleisten mielipiteiden kanssa.

Pappi ei kuitenkaan väittänyt toimivansa täysin mainitsemiensa käskyjen mukaan, sillä kukaan ei ole täydellinen, “taivallus aina vajavaista”. Asenne kuitenkin ratkaisee, eli pyrkimys noudattaa mainittuja käskyjä on oleellista. Ehkä jopa tärkeämpää kuin niiden tosiasiallinen noudattaminen.

Kristinuskon tärkein tarina Papille henkilökohtaisesti oli Luukkaan evankeliumin alku ja erityisesti kohta, jossa Simeon saa Jeesus-lapsen syliinsä. Hän piti sitä erityisen koskettavana, sillä se todistaa Jumalan uskollisuudesta: Jumala oli luvannut Simeonille tämän näkevän Messiaan vielä elinaikanaan. Vanha Simeon tajusi pitelevänsä Messiasta käsissään ja että lupaus oli näin täytetty. Pappi piti tärkeänä tätä ”todistusta”, että Jumala pysyy sanassaan: se tapahtuu, minkä hän on luvannut. ”Nöyrät saavat armon,” hän lisäsi.

Vaikka Pappi ei pitänytään kristinuskon metafysisiä oppeja yhtä tärkeinä kuin moraalioppeja, jälkimmäiset näyttävät siis kuitenkin lopulta saavan merkityksensä edellisistä. ”nöyrät saavat armon” koska Jumala on hyvä, ja siis ylipäänsä olemassa, Jeesus sovitti kuolemallaan synnit ja hyvä saa palkkansa – Ketolan mainitsemia oppeja listatakseni (Ketola 2020, 79).

Pandemian vaikutus

Haastattelussa käsiteltiin myös Covid-19 pandemiaa eli tuttavallisemmin koronaa. Koronapandemian alkuvaiheessa Pappi oli vielä töissä pappina. Silloin hänestä tuntui pahalta, kun ei saanut mennä pappina sairaiden ja vanhusten luo. Toisaalta piti luoda uutta. Hän puhui paljon puhelimesta järjestäessään esimerkiksi kauppa-apua vanhuksille. Tässä korostui hänen mukaansa lähimmäisentarve ja lähimmäisenrakkaus. Hän totesi, että kärsimykset kasvattavat. Vaikeat ajat saavat ihmiset toimimaan uudella tavalla. Ne voivat vähentää itsekkyyttä. Pessin ym. (2018, 39) mukaan suomalaisista lähes kaikki (95%) arvostavat sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja avuliaisuutta, joten Papin ilmaisemat arvot eivät ole suinkaan poikkeuksellisia.

Pandemia on koskettanut kaikkia. Luterilaisen kirkon arvot ovat Papin mukaan tulleet esiin siinä, että yleisesti ottaen on oltu kuuliaisia esivallalle esimerkiksi käyttämällä maskeja ja käsidesiä, sekä muutenkin noudattamalla ohjeita. Hän totesi, että osa on kyllä kapinoinut ja suoranainen taikausko on levinnyt ympäriinsä. Elämää on kuitenkin arvotettu uudestaan. Monet ovat aloittaneet uusia harrastuksia ja esimerkiksi

ulkoliikunta on Papin mukaan lisääntynyt. Tapa, jolla Pappi niistä puhui, sai minut tulkitsemaan, että hänen mielestään myös liikuntaharrastukset jotenkin ilmaisevat kristillisiä arvoja. Oman elämän ja arvojen pohtiminen ainakin on hänen mielestään tärkeää. Päädyimme tässä yhteydessä keskustelemaan myös kulutuskulttuurin vaikutuksesta ilmastomuutokseen. Pappi toivoi ihmisten luopuvat liiallisesta kulutuksesta. Tällaisiin muutoksiin pandemian kaltaiset kriisit voisivat hyvässä tapauksessa johtaa. Vastuuta ympäristöstä on Salmisen mukaan kirkkokin aina kuuluttanut ja useat seurakunnat pyrkivät esimerkiksi ruokahävikin vähentämiseen. Kirkolta myös yleisesti vaaditaan ilmastotoimia. (Salminen 2020, 246–248).

Kristinuskon tulevaisuus

Haastattelun viimeisenä aiheena oli kristinuskon tulevaisuus. Pappi uskoi, että kristinuskko voi pärjätä aatemarkkinoilla olemalla rohkea ja avoin. Tällä hän tarkoitti, että “kristitty elää todeksi teoillaan mitä uskoo.” Tämä voi “kirkastaa” asiaa muillekin. Tarvitaan vain lisää rohkeutta osoittaa oma uskonsa.

Papin mielestä kirkon brändiä voisi olla tarpeen rakentaa asiakaslähtöisemmäksi, jotta se tavoittaisi ihmisiä paremmin. Ihmisten tavoittaminen on kuitenkin hänen mielestään oleellinen osa kristillisyyttä ja siihen velvoittaa lähetyskäsky.

Pappi ei vaikuttanut kuitenkaan kovin optimistiselta Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuuden suhteen. Jos nykyinen trendi jatkuu, eli kastaminen vähenee ja kirkosta eroaminen jatkuu, niin “konkurssia kohti mennään; kirkosta loppuu jäsenet” ja 25 vuoden kuluttua voi siis toiminta olla lopussa tai loppumassa. Kuitenkaan ei voi tietää, jatkuuko trendi näin. Papin mukaan voi tapahtua sellainen ihme, joka muuttaa suunnan. Voi syntyä uusi herätys, kuten aiemminkin on tapahtunut. Hän toivoi kuitenkin, että lopulta “kaikista maailman ihmisistä tulisi sydämeltään kristittyjä, koska vain Jeesuksen kautta voi päästä perille.”

Kuten Hytönen ym. kirjoittavat, kulttuurikristillisyyks on murtunut ja etenkin milleniaalien sukupolven edustajat kokevat erityisen ongelmallisena juuri kristinuskon. Tässä ikäryhmässä korostuu etsijyys ja kiinnostus kirkon ulkopuolista hengellisyyttä kohtaan. Uskonottomuus on nykyään varsin tavallista ja Papin pelko kirkon tulevaisuudesta on perusteltu. Nuoremmassa, Z-sukupolvessa, näkyy kuitenkin erikoinen ilmiö: nuoret naiset ovat poikkeuksellisen usein uskonottomia, mutta nuoret miehet ovat hämmäntävän usein uskonnollisia. (Hytönen ym. 2020, 253–255.) Nuoret miehet siis voivat kannatella Papin toivoa kirkon tulevaisuuden suhteen, mutta en ihmettelisi, jos nuorten naisten vetovoima veisi pohjan tältä toivolta.

Pohdintaa

Tarkoitukseni oli tässä esseessä etsiä ja pohdiskella kristillisiä ja etenkin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon käsitysten mukaisia näkökulmia arvoihin ja pyhyyteen. Haastattelemani Pappi vaikutti olevan hyvin entisen työnantajansa, edellä mainitun kirkon, näkemysten kannalla. Suomalaisten valtavirrasta kirkon näkemykset arvoista ja pyhästä eroavat jo melko paljon. Vahvin yhteneväisyys lienee levon pyhänä pitämisessä. Pyhyiden kristillinenkään määritelmä ei selvinnyt, mutta lienee perusteltua pitää sitä joka tapauksessa arvoihin keskeisesti liittyvänä asiana.

Papin haastattelun perusteella kristillisen käsityksen mukaan keskeistä on asennoituminen kohti Jumalaa. Erilaiset siirtymäriitit auttavat tässä toimien eräänlaisina portaina kohti lopullista päämäärää, johon uskova luottaa pääsevänsä kuoleman jälkeen. Tällä matkalla itsensä pyhittäminen rukoilemalla ja oikeanlaisella asennoitumisella ja toiminnalla vaikuttaa aika lailla elämän tarkoitukselta ainakin haastattelemalleni Papille.

Kirkkorakennus näyttäytyy haastattelun perusteella pyhänä tilana, jossa etenkin tiettyinä erityisen pyhinä aikoina kristityn olisi hyvä käydä ja osallistua jumalanpalveluksiin. Näitä pyhiä aikoja ovat jokaviikkoiset sunnuntait, sekä kirkolliset juhlapäivät, joista tärkeimmät liittyvät pääsiäiseen.

Vaikka pyhään liittyy joitakin sääntöjä, on moraali kristitylle kuitenkin tärkeämpää, kai siis vielä pyhempää. Se on myös metafyyysisiä oppeja tärkeämpää, eli siis ilmeisesti kaikkein tärkeintä. Ainakin Papin käsityksessä kristinuskosta kaikkein tärkeintä on moraalinen elämä, joka hänelle tarkoittaa elämistä lähimmäisiä varten ja heitä auttaen. Vaikka hän ei asiaa niin sanoittanutkaan, sitä voinee kutsua elämän pyhäksi tarkoitukseksi. Uskonottomanakin minun on helppo arvostaa sellaista tavoitetta, vaikka moraalin yksityiskohdista olisinkin eri mieltä.

Kirjallisuus

Hytönen, Maarit; Kimmo Ketola & Veli-Matti Salminen 2020. “6. Arjen uskonnolliset käytännöt”, teoksessa Salomäki, Hanna; Maarit Hytönen; Kimmo Ketola; Veli-Matti Salminen & Jussi Sohlberg 2020. *Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 134, s. 147–180.

Hytönen, Maarit; Kimmo Ketola; Veli-Matti Salminen; Hanna Salomäki & Jussi Sohlberg 2020. “Johtopäätökset”, teoksessa Salomäki, Hanna; Maarit Hytönen; Kimmo Ketola; Veli-Matti Salminen & Jussi Sohlberg 2020. *Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 134, s. 251–266.

Ketola, Kimmo 2020. “Uskonnolliset identiteetit ja uskomusmaailma moninaistuvat”, teoksessa Salomäki, Hanna; Maarit Hytönen; Kimmo Ketola; Veli-Matti Salminen & Jussi Sohlberg 2020. *Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 134, s. 67–89.

Pessi, Anne Birgitta; Ville Pitkänen; Jussi Westinen & Henrietta Grönlund 2018. *Pyhyiden ytimessä. Tutkimus suomalaisten arvoista ja pyhyiden kokemisesta*. e2 Tutkimus ja Suomen Kulttuurirahasto.

Salminen, Veli-Matti 2020. “8. Kirkon paikka ja yhteiskunnallinen rooli”, teoksessa Salomäki, Hanna; Maarit Hytönen; Kimmo Ketola; Veli-Matti Salminen & Jussi Sohlberg 2020. *Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 134, s. 219–250.

Salomäki, Hanna 2020. “4. Jumalanpalvelus, kirkolliset toimitukset ja kristilliset juhlapyhät”, teoksessa Salomäki, Hanna; Maarit Hytönen; Kimmo Ketola; Veli-Matti Salminen & Jussi Sohlberg 2020. *Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 134, s. 90–132.

Suomi syö ja juo 2020. “Paasto valmistaa juhlaan.” Hotelli- ja ravintolamuseo. Osoitteesta <https://suomisyojajuo.fi/2020/03/31/paasto-valmistaa-juhlaan/> katsottu 2022-02-20.